

DOSSIER

EXPOSICIÓ:

90 ANYS DE LA GUERRA CIVIL ESPANYOLA 1936-2026

CEIC Alfons el Vell

www.alfonselvell.com

EXPOSICIÓ:

90 ANYS DE LA GUERRA CIVIL ESPANYOLA 1936-2026

Enguany es compleixen 90 anys de l'Esclat de la Guerra Civil espanyola.

Des del CEIC Alfons el Vell commemorem aquest aniversari amb aquesta exposició que recull fotografies i documents que resumeixen diferents aspectes relacionats amb la vida quotidiana d'aquells tres fatídics anys a Gandia i a la Safor.

L'exposició es va inaugurar a la Plaça del Llibre de Gandia celebrada al mes de maig del 2026, i el CEIC Alfons el Vell la posa a disposició dels centres que ho sol·liciten per exposar-la a les seues instal·lacions.

L'exposició consta de **8 plafons de PVC de 180 x 180 cm**, que poden anar ancorats a la paret o amb estructures.

Per a poder sol·licitar l'exposició cal escriure a comunicacio@alfonselvell.com.

El centre s'encarregarà de recollir els plafons a la seu del CEIC (Biblioteca Central de Gandia), del transport i del seu muntatge.

90 ANYS DE L'ESCLAT DE LA GUERRA CIVIL ESPANYOLA 1936-2026

Enguany es compleixen 90 anys de l'esclat de la Guerra Civil espanyola. Des del CEIC Alfons el Vell commemorem aquest aniversari amb aquesta exposició de fotografies i documents que resumeixen diferents aspectes relacionats amb la vida quotidiana d'aquells tres fatídics anys a Gandia i a la Safor.

1. Boda civil de José Mancha i Leonor Mari Femenia (1936). AHG, CA. Autor: Vila Garcia. Cedita per Lola Morcho Mari.

1.

1936 A LES PORTES DE LA GUERRA

Durant els anys previs a la Guerra Civil, Gandia gaudia d'una important activitat econòmica, social i cultural. S'impulsaren mesures amb l'objectiu de millorar la salubritat de la ciutat i s'invertí en nous serveis públics, sobretot en sanitat i educació. A més a més, l'oferta d'oci augmentava: la pantalla gran li guanyava la partida al teatre a causa de l'aparició del cine sonor.

2.

3.

4.

2. El mercat fou remodelat per tal de millorar les condicions higièniques. Thomas Wood 1936. AHG, CA-1459_0018.

3. Anunci de la programació de cine al Royalty. Garmínia 17-01-1936 AHG, BB.

4. Família de Benjamin Bravo Morales (placida de Gandia entre el 18-07-1936 i 31-10-1937) a la platja de Gandia als anys 30, davant de les termes. AHG, CA-2849_0002.

LES OBRES CONTINUEN DURANT LA GUERRA

Algunes de les obres de millora van concloure, malgrat la Guerra, entre els anys 1936 i 1939. Les obres de clavegueram s'acabaren el 1937. El mateix any, i després de moltes dificultats, conclouen les obres de l'Institut de Segon Ensenyament Ausias March, primer centre d'educació secundària públic, mixt i laic a Gandia.

1.

2.

1. Façana principal del projecte de l'Institut Ausias March de Parquitecte municipal Vicente Vall's Gadea (01-07-1934). AHG, CE-0132/0006.

2. Obres de clavegueram al carrer Major (1934). AHG, CA-3071_0023.

EL PAPER DE LES DONES

Des del començament de la Segona República les dones aconseguiren tindre un paper més actiu en la vida social i política. Durant la Guerra Civil, quan molts homes es trobaven al front, la seua tasca fou considerada imprescindible, no solament com a protectores de la llar, sinó pel fet que van arribar a ocupar llocs de treball considerats tradicionalment masculins. El 8 d'agost del 1936 es fundà a Gandia l'Agrupación de Mujeres Antifascistas (AMA), dedicades a la neteja d'hospitals, menjadors, confecció de roba i altres tasques relacionades amb l'assistència social.

3.

4.

5.

3. Article de la revista *Unidad* (número 12, 02-10-1937).

4. Fotografia d'Esther Alandete, delegada del Sindicat d'Oficis Veris-CNT a l'Agrupació Femenina Antifascista. AHG, CA. Fotografia cedida per Pepe Fuster Alandete.

5. Article sobre la fundació del Frente Antifascista femenino publicat en *Juicio* (08-08-1936) AHG, BB.

PLAFONS 3,4

L'ESPORT ALS ANYS 30

D'acord amb els ideals republicans de formar una societat sana hi hagué un important impuls de l'esport. El 1933 es fundà a Gandia el CNS (Club de Natación y Sports) amb Damià Català al capdavant. L'any 1935 el club comptava amb 342 socis que practicaven natació, bàsquet i atletisme, entre altres esports.

1. Article de la revista *deportes* (octubre 1935) dedicat al club CNS. Per Luis G. Davis i fotografies del club.
2. Obra de construcció d'una piscina al jardí del Palau Ducal al 1936. AHG, AB 3658/02

LA POLITITZACIÓ DE LA VIDA QUOTIDIANA

A partir del juliol de 1936, l'omnipresència cinematogràfica i teatral conviu amb nombroses notes de partit i mitjans. Fins el futbol es converteix en un mitjà de suport de la causa revolucionària.

3. Fragment de *deportes*, núm. 8, 26-07-1936
4. Fragment de *deportes*, núm. 10, 12-10-1936
5. Fragment de *deportes*, núm. 9, 25-09-1936

GANDIA SOTA LES BOMBES

Des del 1937 fins al final de la Guerra Civil hi ha documentats un total de 58 bombardejos entre Gandia i el Grau. Davant la constant amenaça d'atacs aeris hi hagué un gran esforç per informar a la població civil de com actuar per salvaguardar la vida dels ciutadans mitjançant la ràdio, la premsa i els bans.

1. Fotografia d'una bomba dins d'una casa (1936-1939). Arxiu General de la Guerra Civil (Salamanca). AHG, CA C-0019/0090
2. Ban de la Junta de Defensa Passiva amb les instruccions a seguir davant dels atjays d'alarma.

1.

2.

GANDIA ES PREPARA PER A LA GUERRA: ELS REFUGIS

Els refugis de Gandia començaren a construir-se a partir del primer bombardeig que va patir la ciutat el 26 de febrer de 1937, en el qual moriren 16 persones i 30 quedaren ferides. La manca d'homes capacitats per a la construcció de refugis feu que s'incorporaren a aquesta tasca dones i preses de guerra. En total hi ha documentats 36 refugis, dels quals s'han explorat 11.

3.

4.

5.

3. Fotografia del refugi al carrer Balmé. Centre Excursionista de Gandia (1991). AHG CA-3338/000
4. Ban del 5 de maig del 1938 en què s'anuncia la incorporació de dones.
5. Ban del 9 de gener del 1938 en què s'informa de la participació de preses de guerra.

LES COLÒNIES INFANTILS D'OLIVA

1.

1. BNE, DIB/ Dibuix d'una xiqueta a la Colònia d'Oliva. La vida en la colònia, de Juana Barredo (c. 1937), DIB/19/1/567.

Des de la formació de la Delegació Central de Colònies el febrer de 1937 es va pretendre que l'experiència colonial impresa fora un exemple del model que aplicava el govern de la Segona República en el tractament a la infància. Per aquest motiu a partir de 1937 i fins al setembre de 1938, l'impuls colonial fou considerable, principalment a València. Segons els informes d'inspecció de Regina Lago i Justa Freire en aquesta fase, la província de València va arribar a tenir seixanta-tres colònies que acollien dos mil huit-cents quaranta-una persones. Una demostració de la qualitat i la quantitat de l'esforç realitzat en temps tan complexos com els de 1937 a 1939, quan el govern de la Segona República va haver de canviar dues vegades de seu i les previsions d'estabilització dels fronts o de finalització de la guerra quedaren obsoletes.

Text extret de *Solidaritat a Oliva. 1936-1939*. Morell Gregori, Joan R. p.58

Les colònies seguien les pautes bàsiques marcades pel Projecte pedagògic de la Delegació Central de Colònies. En els dibuixos podem veure algunes de les impressions de la Guerra que marcaren als xiquets i xiquetes de les colònies.

2.

3.

4.

2. BNE, DIB/ Dibuix del xiquet Manuel López, Pescadores (c. 1937), DIB/19/1/571.

3. BNE, DIB/ Dibuix de la xiqueta Juana Barredo, Bombardos por mar (c. 1937), DIB/19/1/666.

4. BNE, DIB/ Dibuix de la xiqueta Juan a Barredo, Bombardos (c. 1937), DIB/19/1/668.

GANDIA A LA REVISTA UMBRAL

La revista setmanal *Umbral*, editada entre els anys 1937 i 1939, en el número 12 del 2 d'octubre de 1937, li dedicà un reportatge a l'assistència dels refugiats a Gandia. L'antiga beneficència passava a mans de la SIA (Solidaridad Internacional Antifascista), fundada a València en abril del 1937 i dedicada a la publicitat i recaptació de fons per a ajudar els refugiats durant la Guerra Civil.

1.

2.

3.

1-2-3. Fotografies de refugiats a Gandia.
Kati Horna (1937), CAC-0012/0000

4. Reportatge de la revista *Umbral* del número 12 del 2 d'octubre de 1937.
Fotografies de Kati Horna, text signat per "otra compañera". AHG, BB.

CONSEQUÈNCIES DE LA GUERRA A GANDIA

El Grau de Gandia fou la zona més mal parada a causa dels constants atacs aeris. Els efectes de la guerra afectaren tota mena de construccions: edificis civils i infraestructures com el ferrocarril o el port foren desolats. Però la guerra també afectà edificis religiosos com la Col·legiata de Gandia, que va ser incendiada el 2 d'agost del 1936, o l'església de Sant Josep, derruïda el mateix any.

1.

2.

3.

4.

1, 3 i 4. Cases enderrocades a causa dels bombardejos i estació de ferrocarril del Port al Grau de Gandia (1937-1939). Fotos de l'Arxiu General de la Guerra Civil (Solemanca) AHG, CAC-00012/0000.

2. Interior de la Col·legiata el 1936. AHTI, CA-017_0005.

EL DIARI DE JESÚS GOMAR

Jesús Gomar Vivas era un xiquet de catorze anys quan va esclatar la Guerra Civil. Un xiquet curiós que va escriure meticulosament un diari sobre els bombardejos de Gandia enregistrant dades com el nombre de persones mortes i ferides, la quantitat de bombes caigudes, el tipus d'avió o els danys materials causats.

5.

6.

7.

5, 6 i 7. Fragmentes del diari i portada del manuscrit de Jesús Gomar. Imatges cedides per la seua neteja, Cristina Jorda.

FI DE LA GUERRA

El 30 de març, va ser el dia que oficialment Gandia va deixar de formar part del territori republicà. Es van alliberar els presoners de guerra que estaven als Escolapis, prengueren la caserna de carabiners, el port i tots els edificis oficials. Al port, hi arriben milers de persones amb l'esperança de poder fugir de les tropes franquistes i de la seua repressió.

Es calcula que unes 26 persones moriren per causa directa dels bombardejos a Gandia. No obstant, no tenim xifres del total de persones que resultaren ferides, moltes de les quals de per vida.

1.

2.

En esclatar la guerra, un centenar de persones foren detingudes per ser sospitoses de col·laboració amb la revolta militar. Les víctimes mortals de la violència política republicana sumaren un total de 53 persones.

A la guerra li següen 40 anys de dictadura franquista, que s'iniciava amb una cruenta i dolorosa repressió marcada per la violència, la por i la fam. Al col·legi d'Escolapis es va instal·lar una presó que va arribar a tancar 2.000 presoners. A Gandia, un total de 62 persones foren afusellades durant el franquisme i soterrades en una fossa comuna al cementiri municipal.

1. Republicans embarcant al final de la Guerra Civil (1939). AHG, CA-1871_0001

2. Ban del 30 de març de 1939 en què s'ordena l'entrega d'armes i s'advertix que tot desordre públic serà castigat "con arreglo al Código de Justicia Militar en tiempos de Guerra". AHG, AB 1610

MUNTATGE A LA PLAÇA DEL LLIBRE AMB ESTRUCTURA QUADRADA

MUNTAGE A LA BIBLIOTECA CENTRAL AMB ELS PLAFONS ANCORATS A LES PARETS

MUNTAGE A L'AJUNTAMENT DE LLOCNOU DE SANT JERONI AMB ESTRUCTURA EN ANGLE RECTE

